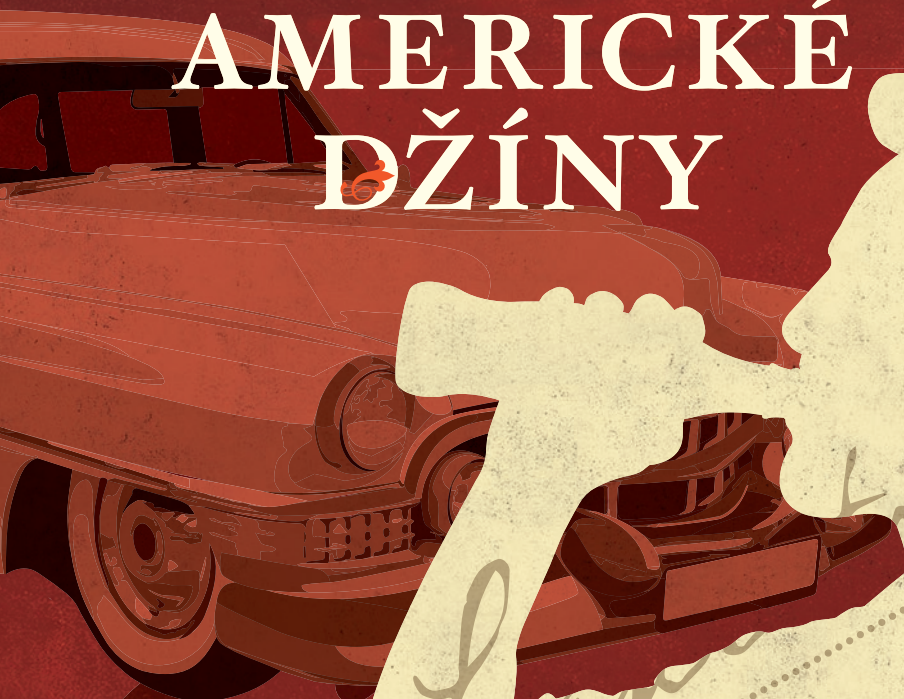

Jan Guillou
PRAVÉ
AMERICKÉ
DŽÍNY

HOST

Jan Guillou
Pravé americké
džíny

Velké století VI

Jan Guillou
PRAVÉ
AMERICKÉ
DŽÍNY

VELKÉ
STOLETÍ
VI

Brno 2017

Äkta amerikanska jeans

Copyright © Jan Guillou, 2016

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Helena Matocha, 2017

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2017 (elektronické vydání)

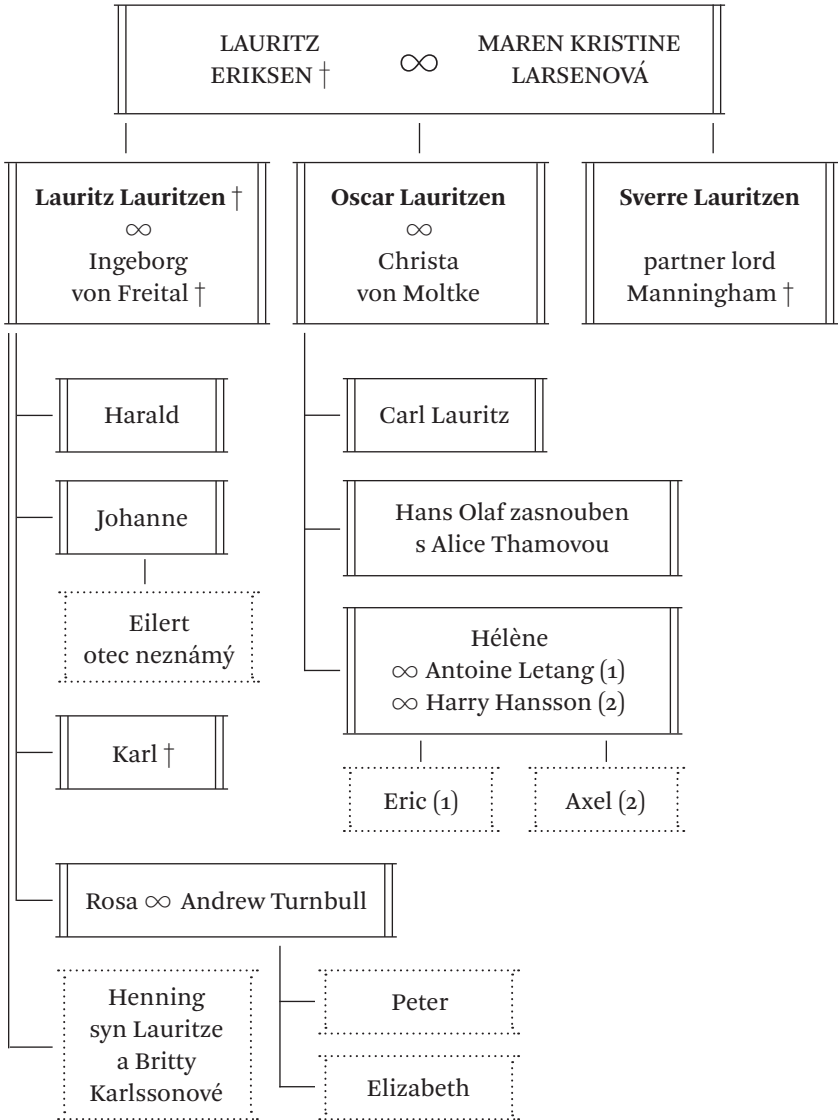
ISBN 978-80-7577-361-6 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-362-3 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-363-0 (Formát MobiPocket)

RODOKMEN

Rok 1953

1953

KDYŽ JSEM SE dozvěděl, že umřel Stalin, přiběhl jsem za matkou s velikým brekem.

Po škole jsme šli do lesa za Igelbodou, protože Johan mi na sluncem zalitém svahu, kde roztál skoro všechn sních, chtěl ukázat mraveniště. Mravenci se tu už probudili ze zimního spánku. Co jsme s nimi vlastně dělali, si nepamatuju. Pravděpodobně něco, co si ani pamatovat nechci.

Samozřejmě jsme se tam dost zdrželi, a tak nás napadlo, že z Igelbody pojedeme domů načerno vlakem, Johan to měl jen dvě zastávky a já tři.

Na nádraží v Igelbodě jsme si té strašné zprávy všimli v titulcích *Aftonbladet*u, pouhá dvě slova, zato vysázená obřími písmeny:

STALIN
ZEMŘEL

Když přijel vlak, hluboce otřesení jsme se vkradli do prvního vagonu. Moc jsme to nekomentovali, co k tomu dva devítiletí kluci mohli říct? Seděli jsme se sklopenými hlavami a vzpomínali na něj, viděli jsme ho před očima, zvlášť ten jeho pohled a knírek. Dokud vedle mě na nenápadné dřevěné lavici těsně za lokomotivou seděl Johan, ještě jsem se dokázal držet. Ale když na Ringvägen vystoupil, oči se mi nemilosrdně zalily slzami. Pochopitelně jsem se za to styděl. V naší rodině nikdo nebrečí, zvlášť ne muži. To jsem moc dobře věděl.

A když se mě doma matka vyděšeně zeptala, kde jsem byl, rozbrečel jsem se na celé kolo, objal jsem ji, položil jí hlavu na prsa a se vzlykáním jí sdělil tu strašnou novinu.

Matka na můj smutek zareagovala tak nechápavě, až mě to šokovalo. Dokonce řekla něco v tom smyslu, že už bylo načase a že kvůli tomuhle by žádný hoch z dobré rodiny neměl plakat, rozhodně pak ne ve chvíli, kdy by ho někdo mohl vidět. A kde prý jsem si vůbec nasadil do té roztomilé hlavičky takového brouka?

Její reakce mě okamžitě zchladila a já jí začal vysvětlovat, že to přece byl nejlegračnější člověk na světě, zvláště jak ho honily ty davy policajtů s obušky.

Následná matčina reakce byla ještě mnohem záhadnější. Začala se smát, nejdřív jen jako kdyby škytala, ale pak tak nahlas, že se to snad pro matku ani nepatřilo.

Objala mě a pohladila po tvářích, slíbala mi z obličeje slzy a zase se rozesmála.

Kdepak, ty můj drobečku, ujistila mě vesele, když se vzpomínala, to myslíš Chaplina, a ten není mrtvý ani trochu. O Stalinovi jsem slyšela v rádiu, když jsi byl ještě ve škole. A pro toho opravdu není důvod plakat.

Patrně jsem byl neskonale zmatený, a pak se mi neskonale ulevilo. Ale přitom mi připadalo divné radovat se z něčí smrti.

A kdo to tedy zemřel, když ne Chaplin?

Na to jsem se určitě zeptal, ale mám jen velmi mlhavou vzpomínku na to, co mi matka odpověděla. O politice jsem nevěděl nic, pouze to, že je to jedna ze tří věcí, o které nesmějí mluvit dokonce ani dospělí při nedělní večeři ve velké vile. Ty další dvě jsou peníze a nemoci.

A co mi matka na otázku o Stalinovi odpověděla?

Ted', o patnáct let později, se mé vzpomínky, značně nespolehlivé vzpomínky, mísí s čirými dohady a vytvářejí jakousi rekonstrukci toho, co mi tak asi matka mohla říct, když byla, jaká byla, a sice stejná jako všichni Lauritzenové.

Za prvé mi patrně řekla, že Stalin byl vůdce všech komunistů na světě a že komunisti jsou ještě horší než socani.

Že jsou socani něco naprosto strašného, to už jsem věděl. Ti nám chtěli vzít všechno, co jsme měli, všechno, co dědeček Oscar

se svými bratry vybudoval, a kromě toho i naše auta a lodě. Proto byli socani ještě horší než Angličani, to už jsem ve svém věku chápal. Zvláště dědeček tyhle dva tábory vždycky srovnával. Ale kdo to ti socani přesně jsou, to už mi tak jasné nebylo. U nás v Saltsjöbadenu se podle všeho nevyskytovali. Asi se zdržovali ve Stockholmu. Nebo v Norrköpingu.

Ale jestliže byl Stalin horší než socani i Angličani, pak to bylo něco naprosto nepředstavitelného. To už bylo snazší chápat ty komunisty. To byli špióni a takový špión je vůbec to nejhorší, co existuje, i když jsem nevěděl, co vlastně dělá. Měl jsem dojem, že špióni nějak souvisejí s těmi, co nám sestřelují letadla. Naprosto jasně si pamatuju, že o tom docela často mluvil Harry. Rok předtím se totiž konaly soudní procesy pro špionáž s Enbomovou skupinou a se „špiónem u námořnictva“ Hildingem Anderssonem a tehdy taky došlo k sestřelení DC-3, „našeho civilního meteorologického letadla“, a k následnému útoku na záchranné letadlo Catalina.

Teď, po patnácti letech, když už víme, že proces s mýtomanem Enbomem a jeho „skupinou“ byl ryzí justiční omyl a že DC-3 byl ve skutečnosti špionážní letoun v amerických službách, je těžké si představit tehdejší všeobecnou nevědomost, a ještě těžší je zpětně ji líčit. Mně ale bylo devět, takže jsem měl pádnou omluvu.

Ten večer po jídle mi Harry samozřejmě naložil ještě větší porci výprasku než obvykle, protože tentokrát k tomu měl důvod. Vždyť jsem přišel pozdě ze školy.

Je zvláštní, že jsem o tomhle člověku vždycky přemýšlel jako o Harrym, a ne jako o „otci“, ačkoli jsem nevěděl, že je to jen nevlastní otec. V tomhle mě ale paměť neklame, i když si to nedokážu psychologicky vysvětlit. Styděl jsem se za něj, protože byl jiný než ostatní otcové. Žádného mého spolužáka otec nebil, a já jsem dostával výprask každý den po jídle, za což jsem se taky styděl.

Ale každodenní výprask po večeri už byl tak zažitou rutinou, že byl naprosto samozřejmý, a že jsem ten večer dostal ještě o něco navíc, to ani nestálo za řeč. Přece jsem přišel pozdě.

Kdybychom si šli k Johanovi zahrát monopoly nebo labyrint od Bria, prostě bych zavolal domů a oznámil to, jenže u mraveniště žádný telefon nebyl.

Večer jsem ale navzdory všemu uléhal s úlevou. Na usínání na břiše, protože mě pátil zadek a záda, jsem byl zvyklý a Chaplin nebyl mrtvý.

Tu noc jsem nemohl usnout, ale nijak to nesouviselo s bolestmi. Báł jsem se zítřka. To kvůli těm autům.

Auta měla obličje. Volvo PV 444 vypadalo mile, bylo oblé a široce se usmívalo, protože mříž vepředu nevypadala nebezpečně, spíš jako takový obyčejný švédský plot, jen z chrómu. Ale to americké auto vypadalo jako kosatka s široce posazenýma dravčíma očima a s hrůzu nahánějící tlamou se dvěma řadami ostrých lesklých zubů. Když stál člověk těsně před ním, měl pocit, že je to černé monstrum živé a že se co nevidět vrhne vpřed s otevřenou tlamou, aby pozřelo všechno, co mu stojí v cestě, přesně jako to dělají kosatky.

Kluci do mě strašně dlouho hučeli, až jsem je oba — Anderse i Johana — pozval k nám domů, aby se na auta v garáži podívali. Zvlášť Anderse auta zajímala snad ze všeho nejvíc na světě, neustále mluvil jen o nich a zdálo se, že o nich ví snad všechno.

Nějak jsem tušil, že auta jsou zakázaná, ale nevěděl jsem proč, protože mi to nikdy nikdo neřekl. Tou dobou už většina rodin v Saltsjöbadenu auto měla, spousta otců jím dokonce ráno jezdila do Stockholmu, přestože vlak byl rychlejší.

Takže na jedné straně absence výslovného zákazu. A na druhé straně až moc dychtiví kamarádi, kvůli kterým jsem měl pocit, jako bychom v garáži ukrývali nějakou tajnost.

Ten den ve škole uběhl rychle, jako bychom si jen párkrát zahráli hokej a pak už se šlo domů. Hokejové hřiště a bruslařská dráha ležely jen pár metrů od vchodu do školy. A i když led už měkl a praskal, pořád ještě jsme o hodinách seděli ve třídě v bruslích s dřevěnými krytkami na nožích. Když zazvonilo na přestávku, utáhli jsme si vázání a vypochovali rovnou na led, kluci s hokejkami, už jen málokdo měl takové ty staré špičaté, a holky v bílých krasobruslař-

ských bruslích. Třídou 3. A museli totiž detašovat do saltsjöbadenského sportovního areálu, protože na tak silný ročník nebylo ve škole dost místa.

Teprve před pár dny jsme mohli vytáhnout kola, šterkové cesty byly sice místy ještě zmrzlé, ale lepší bylo jednou dvakrát spadnout než jít celou cestu pěšky.

Dostat se ke garáži nám proto trvalo jen čtvrt hodiny. Těžké skřípějící dveře jsem otevřel a rychle zase zavřel s pocitem strachu. Okna byla zamžená a v garáži byla tma, zvykli jsme si na ni až po chvíli. Uprostřed přímo před námi stála kosatka s blyštivou výhružnou tlamou.

Anders při pohledu na auto hlasitě hvízdal, jako se hvízdává v divadelních představeních pro děti, takovým tím stylem, který je hrozně těžké napodobit a nezesměšnit se při tom.

No páni! vyhrkl a znalecky kopl do pneumatiky s bílými boky. Vždyť to je třiapadesátka, ta má osmiválec, to máš nejmíň sto šedesát koní. Můžu se mrknout na motor?

Na to jsem mu neřekl ani ano, ani ne, já jsem trefil jediné na zadní sedadlo a zase ven, takže jsem vůbec netušil, jak by se dalo mrknout na motor. Zato Anders se cítil silnější v kramflecích, rychle odklopil kapotu, vytáhl tyčku a zapřel ji v otevřené poloze. Brzy už nám vysvětloval, jak je takový osmiválec zkonstruovaný, ukazoval jednotlivé válce, hlavy, ventily a rozváděč, proč mají americká auta o tolik větší olejový filtr než švédská.

Pak jsme si vyzkoušeli, jak se sedí na předních sedadlech s potahy z měkké modré kůže, Anders zasedl za velký volant barvy slonové kosti. Po chvíli jsme se přesunuli dozadu, kde se dala vyklopit ještě přídatná sedadla, takže by se do auta vešla až polovina fotbalového mužstva. Mezi oběma sklopenými přídatnými sedadly byl zabudovaný mahagonový box se čtyřmi skleničkami a dvěma karafami, z nichž jedna obsahovala pravděpodobně koňak, soudě podle hnědé barvy.

Na volvo se naopak Anders tvářil trochu pohrdavě. Bylo už pár let staré, a proto mělo ještě střešní blinkr, takzvanou kukačku.

Kukačka je takový pahrbek ve tvaru písmene T, kterým se dává najevo, že chcete odbočit, poučoval nás Anders. Nejdřív se rozblíká modré světýlko, aby „upoutalo pozornost těch, kdo jsou za vámi“. A pak se buď napravo, nebo nalevo — čili na straně, kam odbočujete — objeví blikající oranžové světlo. Anders přesvědčeně tvrdil, že kukačka je konstrukčně nedomyšlená. Přesně v místě, kde je na střechu namontovaná, totiž do auta často zatéká, a tak od ní v automobilce upustili. Jenže tohle auto má ještě jinou, daleko zásadnější vadu. Když zrychlíte, abyste někoho objeli, přestanou vám fungovat stěrače. Což je v dešti poměrně zatrolený problém. A kromě toho má tahle kára jen čtyřicet čtyři koní, a to je proti sto šedesáti koním amerického cadillacu úplně nic.

Volvo, zaprášené a už dlouho odstavené, nebylo potřeba prohlížet déle. Mezitím už jsme si na tmou v garáži zvykli a všimli jsme si, že úplně vzadu za vysokým komínkem rezervních pneumatik stojí nějaký dlouhatánský automobil přikrytý těžkou šedou celtou.

To je určitě to auto, o kterém si všichni šuškájí, řekl Anders, zamířil si to rovnou k němu a popadl celtu za přední pravý roh.

Pojďte mi pomoci! zavelel dychtivě. Když ji zvládneme sundat, zvládneme ji potom i vrátit na místo.

Pak jsme museli za celtu dost dlouho tahat a škubat, tohle zakryté tajemství bylo širší a delší než amerika, ale naštěstí taky nižší. S kamarády jsme byli ještě celkem malí.

Pak jsme zůstali stát jako oněmělí. Tenhle obří černý zázrak se nepodobal žádnému jinému autu, které jsme znali. Vepředu měl lesklé stříbrné reflektory ze stejného materiálu jako ramena, která držela stahovací střechu. Místo dvou postranních okýnek — běžných u normálních aut — měl tři. Úplně vepředu na kapotě trnula trojčipá hvězda ve stříbrném kolečku.

Jako první se vzpamatoval Anders.

No ty bláho, to jsou opravdický Hitlerovy sáně!

Okamžik nato už byl u auta a pokoušel se otevřít kapotu. Chvilí mu trvalo, než zjistil, že se otevírá ze strany, a ne zepředu.

Motor byl dokonce i ve srovnání s americkou obrovský. Anders napočítal dohromady dvanáct válců, ale netušil, kolik to asi může být koní, takže už nám nepřednášel tak sebejistě. Přiznal se, že Hitlerovy sáně ještě neživo nikdy neviděl, ani nevěděl, proč se jim tak vlastně říká.

Vzadu bylo ještě víc místa než v americe, protože tu byla dvě sedadla proti sobě. A k tomu navíc výklopné sedačky pod prostředními okýnky. Kupé nebylo vyvedené v modré kůži, ale v černé. Sem dozadu by se naskládala polovina naší třídy.

Vrátit celtu na místo bylo mnohem těžší než ji sundat, ale my jsme to nevzdali, dokud se nám to nepovedlo. Než jsme se vykradli ven, zahladili jsme všechny stopy, které jsme po sobě v prachu zanechali. Johan s Andersem slíbili, že o tom nikomu neřeknou. Jenže kecali.

Když jsme vyšli na čerstvý vzduch, padal déšť se sněhem. Takže se nedalo jít k jeskyni ani do lesa hrát si na indiány a kovboje. Místo toho jsem kamarády pozval do velkého domu a poprosil jednu služku, jestli by nám donesla horkou čokoládu a skořicové pletýnky.

Tajemství nám vydrželo asi čtrnáct dní, tou dobou už jsem si začínal říkat, že nebezpečí pominulo a že možná vůbec nemám zakázáno chodit do garáže.

Ale to jsem měl, i když mi nikdo nevysvětlil proč. Po městě se něco šušká, oznámil mi Harry, když byl čas na výprask po večeri, tentokrát s extra přídatkem. No a když už mi na to stejně přišli, tak jsem se ještě Harryho zeptal, co to znamená Hitlerovy sáně. To byla hloupost. Tohle slovo se nesmělo používat. Takže k extra výprasku za garáž jsem dostal ještě pět ran navrch.

To už bylo trochu moc, a dokonce mi na několika místech tekla krev. S tím byly vždycky potíže, protože přes noc se mi udělaly strupy a nalepily se na pyžamo, takže když jsem se ráno oblékal, zase jsem je strhl a začal znovu krváčet.

Na tu noc se pamatuju podivuhodně přesně. Měl jsem otevřené okno, venku to vonělo jarem a myslím, že jsem usnul až za rousku, když už se zvenku ozýval koňadří zpěv. Ne že bych nemohl

usnout proto, že mě pobolívalo celé tělo, zažil jsem i horší výprasky. Jenže zrovna tu noc jsem si vzpomněl na pohádku o tuleni Snorrem. Naprosto nečekaně a nepochopitelně.

Žádnou jinou knihu si nepamatuju takhle přesně. Dokonce ani *Děti z Trpaslíkova* od Elsy Beskowové. A to je tam přitom obrázek tří malých trpaslíků, jak sedí na netopýrovi a letí s ním severskou letní nocí.

Než jsem začal chodit do školy a naučil se číst, matka měla ve zvyku mi na dobrou noc předčítat pohádky. A nejčastěji právě tu o tuleni Snorrem, nejspíš to bylo norský. Byl jsem si poměrně jistý, že to byla norská kniha, ale už dávno někam zmizela. Ať jsem hledal, jak jsem hledal, nikde jsem ji nenašel, úplně stejně jako *Pohádky bratří Grimmů*, ty se taky ztratily. Dospělí se zkrátka občas rozhodli, že některé dětské knihy nejsou pro děti vhodné. Johan měl například doma několik knih o Pipi Dlouhé punčoše, která byla u nás zakázaná, aniž jsem se kdy dozvěděl proč.

Proč byla zakázaná Pipi Dlouhá punčoša, to se dalo celkem snadno uhádnout, docela dost jsem si z ní přečetl u Johana, když jsme chodili do druhé třídy a ještě jsme měli poměrně dětinské zájmy.

Pipi byla drzá a neposlouchala dospělé. Dokonce ani policajty. Což mohlo dospělé dopalovat.

Ale co tuleň Snorre?

Ta knížka měla tak krásné ilustrace, že si je člověk mohl vzít s sebou do snů a letět jimi až k Severnímu ledovému oceánu. Snorre ležel na ledu, opíral se o ploutve jako o lokty a velikánskýma tuleňákma očima se díval k obloze, kde se nad vzdutými vlnami míhala polární záře. Snorre byl také snílek a dovedl rychle zapomenout na okolní svět, ačkoli nebezpečí číhalo úplně všude. Nejhorší ze všeho byla kosatka, která mu sežrala tatínka. Ale to zas tolik nevadilo, protože jeho maminka byla moc hodná a nikdy ho nebila, dokonce ani když Snorre vyvedl nějakou hloupost.

To samozřejmě ten cadillac, nebo amerika, jak mu říkal Anders, ve mně vyvolal vzpomínku na Snorreho. Tohle výhružné americ-

ké auto přece zepředu vypadalo jako kosatka. A taky mělo vzadu ploutve.

Na obrázky z téhle knížky se prostě nedalo zapomenout a té jarní noci se mi objevovaly před očima naprosto zřetelně. Snorreho konejšivá maminka s milýma očima, lední medvěd se zlýma očima a strýček mrož, který vypadal úplně jako děda Oscar. Všichni mi vytanuli v mysli z hloubi dětského zapomnění, jako by to bylo včera, kdy matka sedávala na pelesti mé postele, konejšila mě, když jsem po večeři dostal obzvláště hodně nařezáno, a četla mi o Snorrem. Určitě věděla, že je to moje nejoblíbenější pohádka. Možná se v ní skrývalo i tajné poselství — hodná maminka a sežraný tatínek. Ale taková freudovská interpretace mohla devítiletého kluka napadnout jen stěží.

V devíti letech už můj literární vkus od dob *Děti z Trpaslíkova*, tuleně Snorreho a nevhodné Pipi Dlouhé punčochy poněkud pokročil. Teď mé fantazii vládl princ Valiant.

Když byl strýc Hans Olaf malý, vytvářel celé knížky s princem Valiantem, několik let týden co týden vystříhoval stránky z *Hem-mets Journal* a nalepoval je do velkého alba, musela to být pořádná zkouška trpělivosti, ale výsledek byl úžasný. Za večer jsem stíhal přečíst to, co strýc Hans Olaf dával dohromady rok. Princ Valiant byl Nor, ale už od začátku, kdy se stal zbrojnošem sira Gawaina, uměl perfektně anglicky. Úplně jako můj bratranec Peter, který bydlel ve Skotsku a zbožňoval prince Valianta stejně jako já. Vídali jsme se jen na Vánoce a při jiných rodinných sešlostech, ale vždycky jsme měli zaručené společné téma. Princ Valiant se mi zachoval v paměti stejně ostře jako *Děti z Trpaslíkova* a tuleň Snorre, jako by některé věci zkrátka mizely, a jiné ne, ale pro mě byly vždycky velmi důležité obrázky. Trpaslíci na netopýrovi, tuleň Snorre na ledové kře a nad ním polární záře, princ Valiant přestrojený za démona vznášející se nad hordou vyděšených loupeživých rytířů.

Ta bezesná jarní noc byla na vzpomínky hodně bohatá, jako by tuleň Snorre odstartoval celý řetězec elektrických výbojů.

Další den ráno jsem si cestou do školy vzpomněl, jak se jmenovala kosatka a lední medvěd (přiznám se, že už to zase nevím, ale někde si to najdu). Obrázky si pamatuju úplně jinak než jména.

Vedl jsem kolo do prvního příkrého stoupání na Källvägen, abych neuklouzl a nespadl do louží v rozměklém šterku. Když jsem se umazal cestou ze školy, tak to nevadilo, stačilo se prostě doma převléknout. Ale ve škole museli být všichni docela čistí, a taky že byli, protože v Saltsjöbadenu bydleli samí normální lidi. Ne jako v Norrköpingu.

Přesně takhle určitě vypadal můj myšlenkový pochod. Na Norrköping už jsem nepomyslel dlouho, zapomněl jsem na něj stejně jako na ty knížky. Ale vybavily se mi obrazy.

Když jsme tam bydleli, ani mi to nepřipadalo nijak divné, aspoň ze začátku. Anebo možná že pro někoho, kdo měl zrovna začít chodit do první třídy, byl Norrköping naopak stejně divný jako jakékoli jiné místo.

Proud obrazů, které jako by se vynořovaly z nicoty, mi dál vířil hlavou. Zelená voda na plovárně, postarší tělnaté ženské, co popadly každého prvňáka za krk, šouply ho do velkých pozinkovaných necek a vydrhly kartáčem, až mu rozedřely kůži, spolužáci, kteří neuměli plavat, a hodiny plavání, z nichž mě samozřejmě osvobodili, takže jsem si mohl hrát v bazénu pro dospělé, zatímco ostatní seděli v tureckém sedu a s korkovým pásem kolem pasu nacvičovali tempa. Tohle byly koneckonců městské děti a bydlely daleko od moře, takže neměly takové štěstí jako děti ze Saltsjöbadenu a Sandhamnu, které se naučily plavat většinou hned v pěti letech. Dědeček vždycky každé dítě z rodu Lauritzenů bez milosti a bez pardonu hodil z můstku rovnou do vody bez ohledu na její teplotu. Všichni Lauritzenové uměli plavat stejně dobře jako plachtit.

V Norrköpingu jsme bydleli velmi hezky, hned vedle banky a radnice s vysokánskou věží, která sahala až do nebe.

Harry převzal jednu dědečkovu továrnu, dostal funkci disponenta a koupil si malé červené auto se stahovací střechou. Jenže to bylo

anglické auto, Austin Ago Atlantic, což se dědovi moc nezamlouvalo. Harry tvrdil, že má devadesát koní a vytáhne to až na sto šedesát kilometrů za hodinu, což se dá ověřit na tachometru.

Nejzvláštnější na Norrköpingu bylo, že tam nebydleli sami normální lidi jako v Saltsjöbadenu. Na druhém břehu řeky, kolem přádelen bavlny firmy Tuppen, bydleli docela jiní lidi. Matka mi přes most zakazovala chodit.

Po nějaké době ale zákaz trochu zmírnila. Měl jsem totiž spolužáka jménem Lasse a Lasseho otec pracoval jako disponent u Tuppena, ať už se o tom matka doslechla jakkoli. Když mě Lasse občas pozval domů — a já jsem zase směl zvat jeho —, měl jsem dovoleno chodit přes most.

Byla jen otázka času, kdy se kvůli přecházení mostu dostanu do potíží, a když to přišlo, stal se z toho zcela nepochopitelně téměř zlý sen.

K sobě domů mě totiž pozvala Jane — její jméno se psalo takhle, ale vyslovovala ho Jén.

Já už jsem ji k sobě předtím taky pozval a v mém zahradním domku jsme si hráli na doktora. Teď tedy byla řada s pozváním na ní, na tom nebylo nic divného.

Jenže bydlela na druhém břehu řeky.

Nemohl jsem její pozvání prostě odmítnout. Těžko bych vysvětloval, že mi matka zakázala chodit přes most, když jsem sám nechápal proč. Víry v řece byly sice nebezpečné, ale proč bych tam měl spadnout zrovna já? A když jsem směl přes most chodit k Lassemu, nemohlo to být k Jane nebezpečnější.

A že mi na to přijdou, nebylo moc pravděpodobné. Jednou je jako nikdy. A přece to na mě nikdo neřekne.

Přecházet přes most vstříc zakázanému bylo strašně dobrodružné. Z komínů se kouřilo, všechna schodiště a červené cihlové domky vypadaly stejně. Na ulicích jsem viděl jen děti na cestě ze školy, nikde žádný dospělý.

Jane bydlela čtyři bloky od mostu ve vysokém cihlovém domě. Bez výtahu.

Když jsme přišli k ní do druhého patra, zhluboka jsem se nadechl a rozhodl se, že nic nepokazím a budu se chovat jako slušně vychovaný kluk. A tím ten zlý sen začal, co se zpočátku zdálo dobrodružné, se zvrhlo v naprostou hrůzu.

Přistoupil jsem k hostitelce, která stála u zinkového dřezu a zrovna zapalovala lihový vaříč, uklonil jsem se a sdělil jí, že jsem Eric Lauritzen a že mě k nim pozvala Jane.

Paní se na mě jen divně podívala a neřekla na to ani slovo.

Pak jsem navrhl, že si s Jane půjdeme do jejího pokoje udělat úkoly na zítra.

V tu chvíli se zatvářila ještě divněji a odpověděla něco, čemu jsem nerozuměl, asi mluvila nějakým nářečím, a přitom ukazovala na dřevěnou lavici na druhé straně kuchyně. Sedli jsme si na ni a otevřeli slabikář, který začínal větami *Táta má mámu* a *Máma mele maso*.

Hostitelka začala smažit sledě. Jane mi pošeptala, že vlastní pokoj nemá, ve vedlejší místnosti prý spí maminka a tatínek. Zjevně se styděla a já jsem zalitoval, že jsem k ní šel, i když mě pozvala.

Pak to bylo ještě horší.

Domů přišel Janin otec s jejím starším bratrem a ještě s nějakým dospělým, asi se strýcem.

Samozřejmě jsem vstal a představil se, ale oni se mi smáli a vrtěli hlavou, jako bych udělal něco špatně.

Vůbec jsem to nechápal.

Muži se vystřídali u kohoutku a dřezu, studenou vodou si opláchli obličej a umyli se v podpaží.

Zjevně se chystali na brzkou večeři, na stole se objevili smažení sledi s vařenými bramborami. Mně přitom nenabídli jako prvnímu, i když jsem byl host, ale to možná zase nebylo tak zvláštní, vždyť jsem chodil teprve do první třídy.

Ze všech sil jsem se soustředil, abych se neztrapnil ještě víc. Stejně jako ostatní jsem si vzal jen jednoho sledě, ale mnohem míň brambor.

Až moc pozdě jsem si všiml, že ostatní si rybu nevykostili a jedli ji s ploutvemi, kostmi a vším.

Okolo stolu se rozhostilo ticho. Všichni zírali na mého vykostěného sledě a Janin otec udeřil pěstí a pronesl něco, co znělo jako: tak to už by, ty vole, sakra, stačilo!

Řekli mi, abych koukal upalovat domů. Tak mě to překvapilo, že jsem zůstal sedět jak zařezaný, ale vtom se Janin otec výhružně zvedl. Rychle jsem se prosmýkl ke dveřím, v poslední chvíli jsem se ještě otočil, uklonil a poděkoval za jídlo.

Když jsem vyběhl na ulici, byla všude spousta lidí, kteří se vraceli z továren, většinou byli oblečení v modrých šatech, muži měli čepice se štítkem, ženy šátky. Všichni museli pěšky, protože na tomhle břehu řeky nejezdily žluté tramvaje.

Celé to působilo naprosto neskutečně. Jako by se to nikdy nestalo, ačkoli jsem ještě ze šatů cítil omastek. A tak jsem se na mostě na chvíli zastavil, díval jsem se na víry a říkal si, že bude nejlepší chvíli zůstat venku, aby na mně ten pach neulpěl.

Nepomohlo to.

Byl jsem těch tajuplných zážitků tak plný, že jsem se brzy sám prozradil, když jsem se matky zeptal, proč si někteří lidé nevykostují ryby a neloupou brambory. Okamžitě pochopila, že jsem byl na druhém břehu, takže jsem se nechal nachytat z čisté hlouposti.

Po večeri jsem samozřejmě dostal výprask navíc.

Druhý den ve škole mi Jane řekla, že taky dostala výprask. Určitě proto, že si pozvala domů někoho, kdo nebyl dost nóbl. Jaký jiný závěr jsem z toho mohl vyvodit? Jane použila nějaký výraz, který jsem nikdy předtím neslyšel, a takhle zpětně už si na něj nevzpomenou.

Tipoval bych, že třídní nepřítel.

Ale vzpomínky jsou zrádné. Z první třídy v Norrköpingu si nejvíc pamatuji plovárnu, chvíli, kdy jsem se poprvé odvážil skočit do vody z třímetrového můstku, a jak se mě potom ujal jeden plavčík, a zatímco spolužáci pořád cvičili tempa s korkovými pásy, naučil mě pořádně kraulovat, pěkně s nataženými rukama a s hlavou v kličdu. A jak se velká černá mračna kavek vznášela na temné podzimní obloze nad radniční věží, jak jeden spolužák dostal k Vánocům

malý americký tank, jak jsme jeli na výlet na chatu naší učitelky, kde v klikatém černém potůčku plavali vírníci a po hladině běhaly vodoměrky, jak matka s Harrym uspořádali pro všechny spolužáky ze správného břehu řeky velkou slavnost odstrojování vánočního stromečku nebo jak jsem se je naotravoval s tím, že chci taky americký tank, což v žádném případě nepřicházelo v úvahu, i když podle mě nemohl být zase tak drahý.

Naštěstí trval náš pobyt v Norrköpingu jen rok. Pak už Harry nedělal disponenta, prodal červené anglické auto a vrátili jsme se do Saltsjöbadenu.

Začal jsem chodit do 2. A, detašované na obecní úřad, který postavil prastrýc Lauritz. V Saltsjöbadenu byli všichni stejní, takže člověk neriskoval, že se u někoho zesměšní, protože nebude dost nóbl. Na obou stranách Tattbyského mostu bydleli normální lidi.

A právě o Vánocích tohoto roku jsem způsobil skandál, který nebylo možné předvídat ani pochopit. Mohlo mi být drobnou útěchou, že Harry zjevně nepochopil rozsah mého nezvedeného chování, takže o Štědrém dni jsem zůstal ušetřen výprasku po večeři, přesně jak jsem měl slíbeno.

Zrovna za tuto milost jsem ale moc vděčný nebyl, protože mi bylo naprosto jasné, z čeho tohle dobrodiní pramení. S poklidným vánočním časem ani s Ježíškem zrovna nesouviselo.

Dědeček neměl rád tělesné tresty, jak tomu říkal, i když tou dobou ještě nebyly protizákonné. A ve velké vile rozhodoval on. Tak jednoduché to bylo.

Zato v šoférském domku, kam se nastěhovala matka s rodinou, když už teď žádný šofér nebyl, to byla jiná. Tam nikdo neviděl a neslyšel.

A mimochodem, jak by to po štědrovečerní večeři ve vile Bellevue vůbec probíhalo? Harry se sotva mohl omluvit, vzít si s sebou „svýho kluka“, jak mi říkal, odvést mě do některého salónu a odbýt tam večerní výprask. Ani na to s sebou neměl náčiní — kartáč na

oblečení, dlouhou tenkou ocelovou lžící na boty ani psí vodítko, které používal jako bičik, což byl vůbec nejbolestivější nástroj.

Díky tomu byly Vánoce vždycky nejkrásnější období roku, tedy až na léto v Sandhamnu, kdy se Harry povětšinou zdržoval ve Stockholmu.

Mezi mnou a mými bratrance byl velký rozdíl v tom, že já jsem vilu Bellevue znal jako své boty. Do hracího pokoje jsem směl chodit, kdykoli se mi zlíbilo, jen jsem po sobě všechno musel uklidit do skříněk. Kromě velkých svátků jsme s mladším bratrem Axelem byli v domě jediné děti, ale Axel byl zatím moc malý na všechna ta dobrodružství, která se skrývala v bezedných skříních s hračkami, pozůstatcích z doby, kdy byla matka, strýcové, teta Johanne a teta Rosa ještě malí.

Ve skříních byly elektrické vláčky, tisíce součástek meccana, parní stroje, autička, houpací koně, anatomicky věrné panenky, domečky pro panenky s kompletním vybavením, kožené indiánské kostýmy, revolvery v pouzdrech, luky, tomahavky, modely letadýlek a spousty jiných věcí. Ve vile Bellevue mě ale nelákaly jen hračky. Kromě nich tam byla ještě obří strašidelná půda. A schodiště na půdu začínalo na chodbě přímo před hracím pokojem.

Na půdě byla spousta skrýší — mezi zahradním nábytkem, skříněmi, bednami se starými vlajkami a signalizačním zařízením z Beduína nebo některé jiné lodi, se starými kormidly, fendry, kotvami, lucernami nebo mezi obrovitými papírovými lampióny na letní račí slavnosti, řadami vlčích kožichů pro jízdu na saních, obrazy, na které už nebylo nikde místo nebo se omrzely, starodávnými lampami se saténovými stínítky, mramorovými soškami a litinovými ptačími koupátky. Tam to byl jiný svět, podsvětí, kde se mohlo stát cokoli.

I když jsem tam chodil velmi často, trvalo mi rok, než jsem našel tajný poklad ukrytý v přihrádce na dně jedné velké šatní skříně.

Pomalou a potichoučku jsem se plazil pod skříní, pověřen tajným úkolem hlídky džungle, a najednou jsem si všiml, že dno skříně je nějak tlusté. Když se člověk podíval dovnitř seshora, dveřmi, vypadalo to, že dno se nachází až u země.

Ale zespodu byla vidět tajná přihrádka. Chvíli mi trvalo, než jsem přišel na to, jak se do ní dostat, byla zkonstruována poměrně lstivě. Nakonec jsem našel tajnou zástrčku a pak už jen zbývalo opatrně otevřít zámek.

Ležel tam černý kufřík. Těžký, ale odemčený.

Když jsem ho s bušícím srdcem otevřel, ihned jsem spatřil skrytý poklad.

Jako první jsem uviděl velkou dýku se slonovinovou rukojetí v černém koženém pouzdře pobitém stříbrem.

Zbytek tvořily převážně nějaké dokumenty psané jazykem, který jsem neuměl přečíst, a na nich ležel zelený sametový polštářek s podivným prstenem a čtyřmi zlatými a stříbrnými medailemi. Ze všeho nejdřív jsem si prohlédl prsten, podobal se prstenu s lebkou, který nosil Fantom, ale tady bylo místo jedné lebky několik malých a mezi nimi tajné znaky připomínající vikinské runy.

Medaile byly dost těžké, asi z pravého stříbra. Nevěděl jsem, co jsou zač, ale tušil jsem, že navzdory své hodnotě jsou z nějakého důvodu tajné.

Nikomu jsem se o tom tajném pokladu nezmínil ani slovem. To jsem přece nemohl. Když to někdo tak pečlivě schoval, pak to jistě nemělo najít zvědavé dítě, to mi bylo jasné.

O těchto Vánocích jsme si před večeří směli hrát, jak jsme chtěli. Matka nám řekla, že to tak za jejích mladých let opravdu nebylo. Tehdy musela ona i její bratři sedět v nových nažehlených námořnických šatečkách, jako by spolkli pravítka, a čekat na večeři. A na Boží hod panovala obzvlášť přísná pravidla.

Ale teď byla nová doba a moderní pravidla. S „bratřenci“, tedy se syny tety Johanne a tety Rosy, jsme si v hracím pokoji hráli na válku rytířů, každý měl jednoho koně na tyči. Bratranec Peter ze Skotska nejprve svou zvláštní švédštinou navrhoval, že proti sobě bude válčit na jedné straně Norsko a Skotsko a na druhé Švédsko.

Ale to nešlo, to by bylo nespravedlivé, protože my s Peterem — kteří bychom představovali Norsko a Skotsko — jsme byli o dva

roky mladší než Henning s Eilertem, kteří by dělali Švédsko. A tak jsme si raději hráli na občanskou válku, na jedné straně jsem byl já s Henningem a na druhé Peter s Eilertem.

Nejdřív jsme bojovali dřevěnými meči. Ale to dost bolelo a nemohli jsme se ušpinit krví ještě před večeří. Tak jsme přešli na polštáře. Lité boje se přelévaly tam a zpět, nikdo nevyhrál s jasnou převahou, zato jsme se ale všichni unavili.

Když jsme se pak smáli a oddechovali, řekl Peter, že ve Skotsku by po takovém boji každý získal medaili.

A v tu chvíli jsem dostal ten příšerně hloupý nápad. Nadšeně a naprosto bezmyšlenkovitě jsem se s rudými tvářemi hnal na půdu pro medaile.

Když jsme o chvíli později přivčávali na koních do vánočního salónu, byli jsme si jistí, že až oběhneme kolečko, budou se smát a tleskat jak dospělí, rozesazení kolem krbu s drinkem v ruce, tak můj mladší bratr a Peterova sestra Elizabeth, kteří seděli s nimi, jako by spolklí pravítko, přesně jako za matčiných mladých let.

Smáli se všichni, my jsme oběhli téměř celé kolečko a už jsme měli namířeno ke dveřím do jídelny. Tak málo scházelo, abychom vyvázli bez trestu.

Ale v tu chvíli babička Christa vykřikla, nahlas a pronikavě, jako by ji něco hrozně zabolelo. My jsme zabrzdili, babička Christa na nás ukázala a v místnosti se rozhostilo ticho. Dospělí na nás zírali, jako by nevěřili vlastním očím.

To ty tajné medaile je tak vyděsily.

Jako první se vzpamatovala teta Johanne, přistoupila ke mně dlouhými odhodlanými kroky a medaili mi sundala. Já jsem si vybral tu nejhezčí, byla na černobíločervené stužce a věšela se kolem krku. Pak pokračovala dál k Eilertovi a Henningovi a jen natáhla ruku. Kluci si medaile poslušně odepnuli. Bratranec Peter už si tu svou sundal a rychle ji odevzdal, jako by ho pálila v dlani.

Samozřejmě nepanovaly pochyby o tom, kdo za to může.

Ihned mi ukáž, kdes to našel! poručila mi teta a zpražila mě pohledem.

Zahanbeně jsem kráčet před tetou Johanne do velké jídelny a pak po schodech do patra, přičemž ve vánočním salóнку bylo naprosté ticho. Teta nesla všechny medaile v ruce.

Když jsem jí na půdě ukázal kufřík, rychle si přečetla pár dokumentů položených hned navrchu, pak toho nechala, celý ten cinkající arzenál neobřadně hodila dovnitř a kufřík zavřela.

Ještě chvíli dřepěla a přemýšlela, potom rychle vstala a zvedla i kufřík.

Já si to vezmu na starost, pověděla mi a ani to nevypadalo, že by se nějak moc zlobila. Jsou věci, o kterých by se nemělo raději mluvit, a tohle je jedna z nich. Přesně to řeknu i svým klukům a pak budeme dělat, že se to nikdy nestalo. Jasně?

Neměl jsem žádné námítky ani komentáře.

Ten rok proběhla štědrovečerní večeře v nezvyklém tichu, jak u stolu dospělých, tak u nás dětí, všichni jsme spořádali svou louhovanou rybu do posledního sousta a bez hihňání. Nikdo se o tom skandálu nezmínil ani slovem, všichni předstírali, že se nic nestalo. Jenže stalo.

Stockholm květen 1968

Musím přiznat, že zrovna teď bych byl nejradši někde docela jinde. V Paříži se dělníci a studenti sjednotili a stojí do slova a do písmene na stejné straně barikády. Přes deset miliónů francouzských dělníků vstoupilo do generální stávk, okupují více než třicet podniků. Skoro všichni studenti stávkují a věnují se svému velkému úkolu — změnit Francouzskou republiku od základů — a všude vlají vlajky Vietkongu. Tam, v Paříži, se dá směle tvrdit, že „zářná budoucnost je naše“, a tam bych taky měl být, v podstatě mezi svými krajany. Mám francouzský pas, takže mě nemůžou zastavit na hranicích jako ostatní studenty z Evropy.

Ale revoluce musí počkat. Před koncem semestru musím ještě složit zkoušku z obecného práva, pak napsat jednu seminární práci

a bude ze mě právník. Jestli mám opravdu být spisovatel, musím mít i nějaké zaměstnání a zdroj obživy. Intelektuálně poctivý člověk se nemůže živit jen literaturou.

Teď se určitě usmíváš. Nejdřív zkoušky, pak román a pak možná revoluce. Pořádek a řád, povinnosti na prvním místě. V tomto ohledu se dost podobám dědečku Oscarovi a také Tvému otci Lauritzovi, kterého jsem nikdy nepoznal.

Ale teď opět vážně, k Tvé kritice.

Nejprve takový detail. Domníváš se, že chytrí a důvtipní chlapi jako my měli poznat německá vyznamenání strýce Haralda. Ale věř mi, že tak to být nemohlo. Ani nám nedošlo, že ty nápisy na nich jsou v němčině.

V tomto bodě Tě jistě zrazují Tvé zvláštní znalosti, Ty bys samozřejmě Rytířský kříž nebo Železný kříž první třídy poznala ze vzdálenosti deseti metrů. Jenže Tys byla za války britská špiónka, takže by Ti neunikl ani tajný prsten SS.

My kluci jsme na tom tehdy byli naprosto opačně. Staré americké válečné filmy, na které jsme chodili na ranní promítání do kina v Neglinge, byly už tou dobou pořádně zastaralé, ale pro kina pochopitelně levné. V těchhle filmech například Rusy stále ještě líčili jako dobré spojence, pamatuju si hlavně jeden s Humphreym Bogartem o plavbách amerických konvojů do Murmanska, kde Američany samozřejmě vítali jako spojence, ne-li jako někoho ještě bližšího. Standardní německý padouch, superblondák, který mluví anglicky se silným německým přízvukem a — přiznávám — často nosí na krku Rytířský kříž, je až pozdějšího data.

Ještě mnohem zvláštnější mi připadá, že jsme s Johanem Hallströmem dobrých deset let po válce netušili, kdo to byl Stalin, a ani jsme nevěděli, co znamená výraz Hitlerovy sáně. Otázkou spíš zůstává, zda jsme byly děti chráněné, nebo děti podváděné, anebo, což je nejpravděpodobnější, od obojího trochu. Pro naše dobro, pochopitelně.

Pane bože, vždyť moje tante (Budeme používat německou, nebo francouzskou výslovnost? Ne, jen žertuji, *ma chère tante.*) byla za

války major ve Special Operations Executive, můj strýc byl SS sturmbannführer a všechny tyhle informace byly ve vile Bellevue pohřbeny pod příkrovem mlčení. Kdybys mi o tom nevyprávěla Ty sama, věděl bych o tom ještě dnes stejně málo jako tehdy. Mimochodem, v novinách jsem četl zmínku o tom, že nemocnici ve vile Bellevue budou bourat a na jejím místě vznikne vilová čtvrť.

Jak vidíš, neustále tčkám od jednoho k druhému. Ale možná se to dá odpustit, není snadné vstoupit znovu do padesátých let, která jsem prožíval jako dítě, přinutit se myslet jako dítě a líčit všechny ty lži, ticho a tajemství, aniž bych je otevřeně odhalil. Tahle pravidla jsi mi ale nastavila Ty a já vím velmi dobře proč. Nemůžu ten příběh vyprávět stylem novinářské reportážní prózy roku 1968. Ani dost dobře nemůžu chrlit přívaly francouzských slov, což je moje neblahá specialita. Bude to těžké. Ale budu bojovat, sázka je sázka. Budu pokračovat jako mladý Candide a v následující kapitole vylíčím dalších deset let. Přece se nevzdáme.

A mimochodem si opravdu myslím, že bys měla sepsat válečné memoáry. V tomhle bodě se nedám. Tenhle požadavek budu opakovat do omrzení jako novodobý Cato starší.

1954

POSLEDNÍCH PÁR DNÍ před koncem školy už jsem zůstal doma, protože jsme měli jet do Norska na pohřeb. Zemřela matka dědečka Oscara a prastrýce Sverreho čili matčina babička. Tudíž moje prababička, *morfarsmor*, jestli to slovo ve švédštině existuje. Norský by to bylo *oldemor*.

V Norsku už jsem byl, ale bylo to před několika lety a pamatoval jsem si víceméně jen to, že voda tam byla mnohem slanější a že na březích a molech se na návnadu ze slávky zavěšené na vlasci dali chytat drobní krabi.

Dospělí se u nedělní večeře trochu pohádali kvůli tomu, kdo pojede, a kdo ne. Vlastně ne, asi se nepohádali, rozhodně ne u večeře. Ale každopádně se neshodli hned.

Strýc Carl Lauritz nejprve nechtěl jet, protože by nestihl první letošní závod plachetnic ve Vaxholmu. Ale dědeček rozhodl, že si tenhle závod zkrátka bude muset odříct.

Teta Johanne prohlásila, že určitě pojede, protože si s babičkou Maren Kristine byly velmi blízké. Ale chlapce prý nechá ve Stockholmu se služkou, protože norský pohřeb není nic pro děti. Proti tomu dědeček nic nenamítal.

Trochu mě znepokojovalo, že Eilert s Henningem nepojedou, když já musím. Matka totiž řekla, že mě s sebou vezme, ale Harryho a mého bratra nechá doma.

Strýc Hans Olaf oznámil, že pojede bez Alice, protože jsou jen zasnoubení. Pak ještě strašně dlouho probírali, co si kdo vezme na sebe, jako by snad některé oděvy byly norštější než jiné.

Nakonec jsem si řekl, že taková dlouhá cesta bude jistě zajímavá. A Anders mě pověřil tajným úkolem, který se dal splnit jedině v Norsku.

Ráno v den odjezdu ze Saltsjöbadenu se ukázalo, že babičku Christu postihl záchvat některé z jejích podivných chorob, takže musela zůstat doma. Matku ani dědečka to vůbec nepřekvapilo a zjevně jim to ani nedělalo starosti, dědeček si jen povzdechl a tvářil se trochu našťavaně.

Na Hlavní nádraží do Stockholmu nás odvezl v cadillacu Harry a měl nezvykle dobrou náladu. Nejspíš proto, že si auto mohl na celý týden tajně půjčit.

Na nádraží čekali strýcové Carl Lauritz a Hans Olaf a teta Johanne. Prastrýc Sverre jel napřed a teta Rosa s rodinou měla do Bergenu připlout lodí ze skotského Aberdeenu.

Odjakživa jsem rád cestoval vlakem, bavilo mě jet Saltsjöbadenskou dráhou třeba i jen do Stockholmu, kam to bylo kousek.

Do Osla nám to teď mělo trvat celý den, s obědem i večerí v jídelním voze, a cesta pro mě byla stejnou měrou dobrodružstvím, jako fantazií. Když se vlak proplétal lesem a za okny se míhaly jen opony stromů, vytasil jsem obrovský kouzelný meč z *Pohádek tisíce a jedné noci* a stromy jsem posekal jako kosou trávu na louce, takže se hned zase otevřel výhled do dálky. A když jsme zrovna projížděli otevřenou krajinou, kde se v ohradách pásly krávy na červnové zeleni, představoval jsem si, že kolem nás letí nejmodernější letadla na světě, dva stroje J 29 zvané létající sudy, a to tak nízko a blízko oken kupé, že jsem viděl, jak uvnitř sedí piloti s kyslíkovými maskami. Na mostech přes vodu narůstala vlaku křídla a ve městech se měnil v elektrický vláček od Märklina, tyčil jsem se nad ním do nebes jako obr a ovládal ho transformátorem s červeným vypínačem. A když jsem měl pocit, že skutečnost je krásná sama o sobě, ani jsem se jí nepokoušel měnit. Cesta mě za celou dobu neomrzela a vůbec jsem si nemusel číst jako dospělí.

V Oslu zábava skončila, tam jsme totiž přesedli na vlak s červenými vagóny a lůžkovými kupé, kde byla okna zakrytá roletou, aby dovnitř nepronikalo světlo letní noci. Já jsem měl spát v kupé s matkou. Když si myslela, že spím, potichu se vykradla ven, asi si šla zakouřit.

Pravidelné dunění pražců mě rychle ukolébalo ke spánku. Probudil jsem se zimou, protože škvírou mezi roletou a oknem dovnitř sněžilo. Dlouho jsem pak s roletou i s oknem zápasil, než se mi ho povedlo úplně zavřít. Když jsem lezl zpátky na horní lůžko, matka v kupé ještě pořád nebyla.

Ted' jsem nemohl usnout. Klepal jsem se a mnul jsem si ruce zmrzlé a prokřehlé od sněhu a hlavou mi přitom vířil nezadržitelný proud fantastických výjevů, které bych ze všeho nejradši zahnal. Matku unesli lupiči, a když se výměnou za ni nabídl jako rukojmí děda, zajali ho lupiči taky a hned nato unesli ještě strýčky. Lupiči měli kovbojské klobouky a tváře zahalené černými šátky. Zabarikádovali se v jídelním voze, postupně tam odvedli všechny cestující a donutili je obrátit kapsy a odevzdat peněženky a zlaté hodinky.

Probudil jsem se na nádraží v Bergenu, když mě matka trochu škádlivě poplácala po tváři a řekla, že jsem sedmispáč. Zastyděl jsem se, že jsem zaspal její a dědečkovu zajetí. Škoda že se mi nestihlo zdát, že to nakonec dobře dopadlo.

Teprve na trajektu na Osterøyu jsem si začal připadat jako v cizí zemi. Nijak s tím nesouviselo, že lidi kolem mě mluvili norsky, odjakživa jsem slyšel směsici norštiny a švédštiny a vůbec jsem o nich nepřemýšlel jako o dvou různých jazycích.

Ale fjord, vysoké hory, některé z nich na vrcholcích zasněžené, i když se blížil letní slunovrat, slunce odrážející se od vodní hladiny, jejíž barva přecházela od zelené až po tmavě modrou, bílé domky šplhající po svazích hor, vodopády, úplně jiné lodě, to všechno pro mě bylo cizí, a pak ještě ta vůně moře, mnohem silnější než v Saltsjöbadenu a Sandhamnu.

Teta Johanne seděla vedle mě a matky a říkala nám, jak se jmenují jednotlivé zastávky trajektu, co kdo vykládá a nakládá a že prý je to pořád stejný trajekt, kterým jezdila za babičkou jako dítě i později za války.

Matka s tetou Johanne spolu začaly mluvit norsky a ani si toho nevšimly. To asi krajina na březích fjordu a mořský vzduch je přiměly změnit jazyk. Zprvu jsem to ani nevnímal, protože jsem

přemýšlel, jak to, že tudy teta Johanne jezdila „za války“. Nic okolo mě nesvědčilo o tom, že by tu někdy byla nějaká válka.

Matka náhle prohlásila, že by si chtěla s Johanne promluvit o něčem, co není vhodné pro dětské uši, a nařídila mi, abych šel za bratrance Peterem, který seděl s tetou Rosou a se svým otcem na zádi.

Poslušně, ale trochu zaskočeně jsem za nimi šel. Nevěděl jsem, co jim mám povídat, a zároveň jsem byl naučený, že lidi z dobré rodiny umějí za každé situace konverzovat. Tak se tomu říkalo a v podstatě to znamenalo mluvit o čemkoli, co není důležité.

Když jsem došel k jejich stolu, prohodil jsem v rámci konverzace, že máme opravdu štěstí na počasí, neboť tady ve Vestlandu často bývá velmi deštivo.

Indeed, opáčil Peterův otec a položil na stůl velký dalekohled. Dramatický *landscape*, to je vidět na první pohled.

Vybídli mě, ať se posadím, a chvíli jsme se bavili o počasí. Peter a jeho otec na sobě měli stejná tvídová saka, trička s límečkem a tříčtvrteční kalhoty. Teta Rosa byla zahalená do dlouhého a širokého pláště, také z tvídu. K večeri se samozřejmě hodlali převléknout.

Já jsem na sobě měl zelený lodenový kabát. Babička Christa mě naučila, jaký je rozdíl mezi lodenem a tvídem, zejména mi pak zdůraznila, že tvíd je anglická vymyšlenost, které je lepší se vyhnout. Na lovu, u moře nebo ve větrném počasí není nad loden. Tehdy jsem si ale pomyslel, že to Peterovi a strýci Andrewovi sluší mnohem víc než mně, a Peter navíc vypadal dospěleji.

Taky rád plachtíš, mladý muži? Vy tam na *islands* máte dlouhou *tradition*, konverzoval strýc Andrew svou podivnou švédštinou.

Nebo co to vlastně říkal, moc jsem nerozuměl otázce, a už vůbec nevím, co jsem mu odpověděl. Asi že v létě pojedu na jachtařský kurz Švédské královské plachetní společnosti do Lökholmenu.

Na molu v Tyssebotnu na nás čekalo celé norské příbuzenstvo, snadno jsem je poznal, protože stáli stranou od ostatních a všichni byli v černém. Bylo jich nejmíň dvacet pět, většinu skupiny tvořily děti. Ale nikdo se neusmíval.

Ted' jsem se cítil jako naprostý cizinec.

Jako první sestoupil po můstku dědeček Oscar, my ostatní jsme se seřadili za ním a já s Peterem jsme šli jako poslední.

Pozdravili jsme se s každým zvlášť. Černě odění příbuzní — stál mezi nimi i prastrýc Sverre, taky v černém — nám vždycky podali ruku a se zrakem upřeným k zemi pronesli něco jako: Pokoj s vámi a vítejte v Tyssebotnu.

A když si mysleli, že se na ně nedíváme, civěli na nás s vykulenými očima, jako by něco bylo skandálně špatně. Některé děti dokonce ukazovaly na matku a hihňaly se, až je dospělí museli napomenout.

Matka měla rozpuštěné vlasy bez pokrývky a na sobě obyčejný cestovní úbor, dlouhé kalhoty, svetr a sluneční brýle. Neviděl jsem na tom nic divného, ale norské příbuzenstvo to zjevně považovalo za skandál.

Po přivítání šli všichni v tichém procesí na usedlost Frøyenes, kterou jsem ihned poznal. Dlouhý dům mi připomínal ten v Sandhamnu, ale byl mnohem větší a na střeše měl vyřezané dračí hlavy.

Po příchodu se v dlouhém domě podávalo jídlo. Losos se smetanou, novými bramborami a okurkovým salátem. Taková obyčejná nedělní večeře v Saltsjöbadenu.

Hosty ubytovali ve velkém domě, kde byly spací výklenky s palandami, i to bylo stejné jako v Sandhamnu. Ani mě to nepřekvapilo, protože oba domy postavil prastrýc Lauritz, bratr dědy Oscara.

Po zbytek večera — mlčenlivá večeře trvala celé hodiny, protože po lososovi přišlo na stůl ještě sušené ovčí maso, sladký chleba a káva — jsme směli jen tiše sedět, hosté v jedné skupince a domácí ve druhé. Nějaké lovení krabů očividně nepřipadalo v úvahu.

Ted' jsem alespoň využil knihy, co mi matka podstrkovala ve vlaku, kde jsem žádné nepotřeboval. Dostal jsem je od strýce Hanse Olafa, který je četl jako malý: *Old Shatterhand* a *Poslední Mohykán*.

Další den osm mužů, mezi nimi děda Oscar a prastrýc Sverre, vyneslo rakev s prababičkou na loď, která ji měla dovézt do kostela. Měli na sobě vysoké klobouky a podivné vesty. Matka mi řekla, že s ženou rybáře musejí na poslední plavbě vždy veslovat její synové.

Zbytek jel kočárem. Koně měli na ohlávkách černé ozdoby.

My všichni „Švédí“, jak nám tady říkali, jsme měli černé obleky s bílými kravatami, což byl podle všeho naprosto přijatelný oděv.

Zato strýc Andrew a Peter měli kilty, takové sukně s kostkovaným vzorem. K tomu černá saka, bílé podkolenky a černé šněrovací boty do půli lýtek. A co bylo nejhorší ze všeho — oba měli za pravou podkolenkou zastrčený nůž.

Nejdřív mi to bylo tak trapné, že jsem se na ně neodvážil ani pohlédnout, norští příbuzní na ně zírali s otevřenou pusou, jako by to bylo ještě horší než matčiny kalhoty. Pokud je tedy včera tak pobouřily ty kalhoty. Možná spíš ty sluneční brýle nebo to, že neměla pokrývku hlavy.

Teta Rosa všechny Nory obešla a šeptem jim sdělila, že kilt je nejslavnostnější úbor, jaký se ve Skotsku dá na pohřeb vzít. Totéž řekla i nám ostatním. Její vysvětlení bylo přijato, všichni zamyšleně kývli, ale nikdo se ani nepousmál.

V hosangerském kostele to pak trvalo strašně dlouho. Spousta žalmů. A dlouhé kázání.

S Peterem jsme seděli úplně vzadu v pravé části kostela a první hodinu jsme se vydrželi nevtět, nedrbat se a nešeptat. Když si Peter nakonec nahlas povzdechl, někdo z dospělých se na nás otočil a zpražil ho pohledem.

Konečně těch osm mužů s dědou Oscarem a prastrýcem Sverrem v čele vyneslo rakev k hrobu.

Na provazech ji spustili dolů ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Pak všichni po jednom k hrobu přistoupili a naposledy se prababičce Maren Kristine poklonili. Všechno odpovídalo tomu málu, co jsem od spolužáků o pohřbech slyšel.

Až na jednu věc. Nikdo neplakal. Všiml jsem si, že teta Johanne má na krajíčku, ale opanovala se.

Zpátky na Frøynesu jsme se najedli u obrovského dlouhého stolu, kde směly sedět i děti, ale až na jeho vzdáleném konci. Jedla se ovčí pečínka a zapíjelo se spoustou piva. U dětské části stolu

se podával jakýsi nápoj jménem *vortel*, trochu mi to připomínalo slabé pivo, ale bylo to mnohem lepší.

Sice jsme po pár hodinách směli od stolu, ale ostatní norské děti musely hned domů na sousední usedlosti, protože bylo zakázané si hrát a mluvit nahlas. Když kráčely domů v černých dospěláckých šatech, vypadaly jako trpaslíci.

S bratrancem Peterem jsme pak chvíli seděli na zápraží, přejezení a zrudnutí. Peter tvrdil, že to bylo zhruba jako ve Skotsku. Loni mu totiž umřel dědeček a pohřeb proběhl víceméně ve stejném stylu, jen hudba byla veselejší. A pak se museli s celou rodinou odstěhovat do dědečkova domu, protože tatínek byl nejstarší syn. Takže Norové a Skoti jsou si dost podobní.

Na to jsem neměl žádný názor. Tak jsem raději začal konverzovat o kiltu a ze všeho nejdřív jsem se zeptal, proč se za podkolenku zastrkuje ta dýka.

Zpátky do Bergenu jsme jeli ve smutečním úboru. Matka mi vysvětlila, že to se musí. Norským příbuzným by vadilo, kdybychom během smutku chodili v obyčejných šatech.

Strýc Andrew a Peter tím pádem museli na trajektu mrznout. A taky na ně každý zíral. Kdyby tak Norové věděli, že pod tím kiltem nemají spodky. Peter mi to ukázal.

Z bergenského přístavu jsme jeli drožkou rovnou do hotelu Sentral, kde jsme se převlékli a přichystali si zavazadla. Strýcové Hans Olaf a Carl Lauritz tak tak stihli odpolední vlak do Stockholmu, z různých důvodů pospíchali domů. Prastrýc Sverre se vytratil do nějaké galerie.

Pak se dospělí samozřejmě zase pustili do jídla. Loď do Aberdeenu měla odplouvat až pozdě odpoledne.

Ale nebyla to zase taková hrůza, jak jsme se s Peterem báli. Vyjeli jsme lanovkou na nějakou horu, kde byla restaurace s výhledem na celé moře a fjord. Pořád ještě bylo hezky, takže jsme mohli sedět venku, a i dospělí se podle všeho cítili osvobození od té černé ponuřlosti, úplně stejně jako my s Peterem. Dokonce i žertovali, povídali

si o tom, jaké by bylo žít jako dítě v Bergenu a jak byla prababička Maren Kristine málomluvná, ale přitom hovořila ve svém starodávném nářečí nesmírně vybraně. Ale když ji pak teta Johanne napodobovala, tak jsme jí s Peterem nerozuměli ani slovo.

A přestože jsme skoro nic nesnědli, dostali jsme jako dezert zmrzlinu.

Odpoledne jsme šli „Skoty“ vyprovodit na trajekt. Z legrace jsme si začali říkat Skoti a Švédí, protože přesně tak nás brali norští příbuzní.

Kormidelník u můstku oznámil, že povětrnostní podmínky jsou i nadále dobré. Plavba přes Severní moře bude klidná.

Když loď odplovala, stáli Skoti na zádi a mávali bílými kapelníky. Asi měli taky radost, že už to mají za sebou. Já jsem byl zase rád, že už nás není tolik. Čím víc lidí se vydalo svou cestou, tím méně jsem měl pocit, jako bych byl na pohřbu. Bylo to jako s vůní naftalínových kuliček, ta taky vyvane, když jste na čerstvém vzduchu.

Zpátky do hotelu jsme šli po nábřeží, kde odpolední slunce měnilo řady různobarevných domů v pestrou šňůru vlajek. Tady to zrovna vypadalo velmi cizokrajně.

V zahradní restauraci v hotelu Sentral jsme si dali pozdní večeři, kdo měl chuť, mohl si objednat tresku na másle s míchanými vajíčky, pro zbytek byly připravené do křupava opečené kostičky vepřového. Bylo příjemné dát si obyčejnou večeři, jako bychom už byli doma. Dospělí pili bílé víno, já jsem si řekl o værterøl a oni mi to dovolili.

Chvíli probírali, co budou dělat s dědictvím, což mi připadalo trochu podivné. Dospělí jinak nikdy o penězích nemluvili, zvláště ne při jídle, a rozhodně ne v přítomnosti dětí. Teď jsem tu ale jako jediné dítě byl já a rozhovor o dědictví byl navíc velmi stručný.

Jako první o tom začal prastrýc Sverre, poté co si všiml, že ostatní moc nezajímá, jaké obrazy viděl v galeriích. Vyjádřil se v tom smyslu, že situace je velmi jednoduchá. Jedinými dědici jsou on a dědeček Oscar, protože jejich bratr Lauritz zemřel. A co by si s Frøynešem

počali? Takže by pozůstalost měli postoupit příbuzným z Osterøye. Nebo snad ne?

Ano, přesně tak, souhlasil dědeček a víc už o tom nepadlo ani slovo.

Teta Johanne pak chvíli vyprávěla historky o tom, jak v dětství žila v Bergenu a jak pak s rodinou museli utéct do Švédska, když jim tu všichni začali říkat Němčourci a když spolužáci málem umlátili jejího bratra Haralda.

Moc jsem to nechápal, ale neodvažoval jsem se do toho zasahovat a radši jsem mlčel.

Další den ráno jsme na nádraží dorazili s dostatečným předstihem. Poslíčci z hotelu Sentral nám donesli zavazadla do vlaku a děda Oscar nás provedl po nádraží, abychom si prohlédli budovu. Postavil ji totiž jeho bratr Lauritz.

Prastrýc Sverre tvrdil, že je to velmi romantická budova, trochu královský hrad jako ze ságy od Snorriho Sturlusona, trochu středověk, trochu parodie na vikingy, jo, jo, práci svého bratra člověk holt pozná.

Zatímco dospělí hovořili o žule a reliéfech, mě čím dál víc hryzalo svědomí, kamarád Anders mě totiž pověřil tajným úkolem a hned vedle restaurace v hlavní hale byl obchod. Jenže jsem neměl norské peníze, a švédské taky ne, když už jsme u toho.

Tenhle problém se nedal nijak obejít. Opatrně jsem vzal matku za ruku, odvedl ji kousek stranou a všechno jí po pravdě řekl. Ani trochu se nerozzlobila, možná nechápala, jaké nebezpečí a zločinný záměr se v mém přání skrývá. Jen se usmála, šla se mnou do obchodu a pomohla mi ten můj tajný úkol splnit.

Když jsme se rozjeli, nalepil jsem se nosem na okno kupé. Ze začátku jsme jeli do kopce tak pomalu, až jsem měl dojem, že bych klidně mohl vystrčit ruku a dotknout se bílých květů na ovocných stromech. Podobaly se moři, také bych v nich mohl čerit hladinu jako na projížděce veslicí kolem Sandhamnu za letního večera. Tady jsem nepotřeboval kouzelný meč, abych zušlechtil krajinu, a švédské stíhačky tu neměly co pohledávat, tady jsme byli v Norsku.

Nakolik jsem byl vlastně Nor? Vedle dveří od kupé seděl děda a prastrýc Sverre a bavili se spolu čistou norštinou, ne takovou tou polovičatou, jakou mluvili se Švédy.

Naproti mně u okna seděla matka, ta norsky nemluvila skoro nikdy, jen mezi černě oděnými příbuznými na Osterøyi, kteří švédsky moc nerozuměli. Vedle ní seděla teta Johanne, jako obvykle ponořená do četby. Ta mluvila norsky stejně dobře jako švédsky. Takže byla Norka i Švédka zároveň?

A co jsem já? To by se přece dalo docela dobře vypočítat.

Babička Christa je Němka jako poleno. Sice se o tom u nás nikdy nemluvilo, ale bylo to tak. Ze všech příbuzných — až na strýce Andrewa — mluvila nejdívnější švédštinou.

Dědeček byl zase stoprocentní Nor. Takže matka byla napůl Norka a napůl Němka.

Tím pádem já jsem byl ze čtvrtiny Nor a ze čtvrtiny Němec. A z poloviny Švéd, protože Harry byl jen a pouze Švéd, jak často sám zdůrazňoval.

Nora jsem v sobě cítil. Němce ani trochu.

Teta Johanne se musela s rodinou odstěhovat z Bergenu, protože jim tam říkali Němčourci. Tak to vykládala u večeře v hotelu Sentral. Proč Norové tak nenáviděli Němce, že spolužáci skoro zabili strýce Haralda? To jsem nechápal. Nenávidí je doted? Jenom tetu Johanne ne, protože ta se maskuje tím, že mluví norsky jako každý rodilý Nor?

Naši norští příbuzní byli normální, ale v některých ohledech nenormální, jako by bydleli na druhém břehu řeky. Mohl bych někdy být jedním z nich? To bych si ale musel představit obyčejný slunečný den u fjordu, kdy na sobě všichni mají všední šaty a děti si můžou po libosti povídat, smát se a lovit kraby u můstku. Tentokrát všechno tohle zastínil pohřeb, takže je možné, že mí bratraci a sestřenice — vlastně to nebyli bratraci a sestřenice, ale říkejme jim tak — jsou za normálních okolností taky úplně normální.

Nor jsem byl taky a norská vlajka je mnohem hezčí než švédská.

Čistě matematicky jsem ale z největší části, z padesáti procent, byl Švéd. V určitém ohledu to byla pravda. Pro spolužáky v Saltsjöbadenu jsem byl stejný Švéd jako všichni ostatní, a dokonce jsem uměl švédsky líp než kdekterý z nich.

Neměl jsem ale dobrý pocit z toho, že veškeré mé švédství pochází od Harryho. Tady něco nehrálo. Nepřipadal jsem si jako příbuzný s Harryho příbuznými, ti byli dokonce divnější než norská větve rodiny a občas jsem jim rozuměl ještě míň. A Harryho otce jsem nikdy nenazýval dědečkem.

Párkrát jsme za nimi byli, bydleli v Hammarbyhöjden u kousek za Stockholmem a matce se tam nelíbilo. Nemohl jsem si toho nevšimnout.

Naposledy jsme je navštívili loni v létě, když ostatní odpluli s Beáinem a motorovým člunem na léto do Sandhamnu. Nechápal jsem, proč jsme s matkou a bratrem měli jet později.

Jakmile jsme ale na můstku v Saltsjöbadenu všem zamávali, čekalo nás milé překvapení. Tak to aspoň řekl Harry. Nasedli jsme do cadillacu a projeli celým Stockholmem až do Hammarbyhöjden, kde to nebylo ani jako ve městě, ani jako na vesnici. Všechny domy tu vypadaly stejně, stály v dlouhých řadách a byly stejně vysoké. Mezi nimi byly sem tam stromy a keře, hřiště, klepadla na koberec a štěrkové plácky na fotbal obehnané vysokými ploty.

Harryho otec se jmenoval Folke, nebo tak nějak, a dřív pracoval jako vrchní poštmistr, což prostě znamená pošťák. Teď už nic moc nedělal, ale měl pěkné akvárium s mečovkami, to jsou ryby, které rodí živá mláďata a hned je sežerou.

Harry měl dvě sestry, Sivan a Anki. Když Sivan oslovovali jménem, bylo na tom „i“ slyšet, že mluví úplně jinak než normální lidi, víc nosově. Čím déle je člověk poslouchal, tím jasněji to slyšel.

Harryho matka na mě byla hodná a udělala mi malinovou šťávu, kterou sama vařila.

Pozvali nás na letní oběd. Už si nepamatuju, co jsme jedli, vyba-vuju si jen to, že lidi z Harryho rodiny jedli dost divně. Matka seděla úplně ztuhle a krmila bratříčka, bylo na ní vidět, že se jí tam nelíbí.

A na Sivan bylo zase vidět, že nemá matku ráda, protože si zapálila cigaretu, foukla matce kouř do obličeje a řekla jen „pardon“.

Harryho otec byl ale celkem milý, vyprávěl mi o rybičkách a o tom, jak se správně starat o akvárium.

Měli jen tři pokoje a nikde žádnou knihovnu.

Byl jsem rád, když jsme zase odjížděli, přestože se na nás Harry našťval, samozřejmě na všechny kromě brášky.

Tušil jsem tu tajemství, kterému jsem nemohl přijít na kloub. Hammarbyhöjden byl jako jiný svět, na míle daleko od Saltsjöbadenu, i když to byla jen hodina autem. A mimochodem, Harry předváděl Sivan cadillac, jako by mu patřil.

Podobalo se to tam Norrköpingu, ale jak bychom zrovna my mohli mít příbuzné na druhém břehu řeky? Jasně že jsem byl Švéd, ale ne takovýhle.

A teď se všichni koukejte! vykřikla najednou teta Johanne, zaklapla knihu a ukazovala z okna. Projíždíme přes Kleiveský most, největší most na celé trase, a stavěl ho můj otec Lauritz!

Všichni jsme se namačkali k oknu, drncání pražců najednou znělo dutěji, otevřel se nám nekonečný výhled do dálky nad hlubokou propastí, jenže jsme téměř okamžitě vjeli do tunelu a já jsem ve skle okna viděl už jen svůj odraz.

Když jsme vyjeli ještě výš, nerostly už na rozlehlých pláních žádné stromy, pouze zakrslé sukovité břízky, a některé úseky byly skoro ošklivé, samá šedá kamenná suť, kam až oko dohlédlo.

V duchu jsem si krajinu ihned přetvořil a osázel ji jabloněmi a čerstvou zelení, tak, jak vypadalo okolí trati na začátku cesty.

Brzy se na zemi začaly objevovat skvrny sněhu, po chvíli už se sních táhl souvisle až někam do nekonečna a z běloby vykukovaly vrcholy hor a namodralý ledovec. Slunce svítilo z bezmračné oblohy, takže jsme museli přivírat oči, aby nás ten jas neoslepil.

Matka mi řekla, že jsme na nejvyšším místě náhorní plošiny Hardangervidda a právě tady nás po cestě na pohřeb zastihla sněhová vánice. Ale jestli vydrží tohle počasí, tak sníh zase za pár dní

roztaje, a místní vegetace je velmi otužilá. Pak začala vyjmenovávat, jaké rostliny se tu vyskytují, pamatuju si z toho jen to nejhezčí jméno: pryskyřník.

Díval jsem se na nekonečně rozlehlou bílou krajinu a představoval si, jak tu kdysi — v jiném světě — zápasil můj prastrýc Lauritz, který postavil nejen ten most, po němž jsme přešli za necelých deset vteřin, ale i celou trať až do Osla.

Úplně jsem ho viděl před sebou. Jeho podobizna visela ve velké jídelně v Saltsjöbadenu, takže už jen stačilo odít si ho do vlčího kožichu a přidat šeré světlo sněhové vánice.

Dospělí vždycky tvrdili, že tuhle železnici stavěl on. Ale nemohl na to přece být sám.

Na každé do-dong-dodong každého sváru sem parta dělníků musela dovléct těžkou kolejnici. Nejdřív museli vyrovnat terén a vybudovat šterkový násep, pak poskládat na zem pražce a nakonec kladivy a dláty upevňovat po obou stranách jednu kolejnici po druhé. A museli dřít ve sněhu, dešti a zimě a jejich celodenní práce vystačila jen sedmkrát či osmkrát na do-dong-dodong. Ale prastrýc Lauritz byl inženýr, stejně jako dědeček. Takže ten nad nimi stál a ukazoval jim, jak to mají dělat. Kolejnicí za kolejnicí až do Osla.

V Oslu jsme rovnou přesedli na přímý vlak do Stockholmu, tentokrát v něm ale nebyly lůžkové vozy. Stejně jsem po chvíli usnul, protože mě otrávil nudná krajina, samé lesy a louky. Když ale přišel celník, okamžitě mě to dokonale probudilo a s bušícím srdcem jsem poslouchal, jak dospělí tvrdí, že nemáme nic k proclení. Já jsem neřekl ani slovo, takže jsem přímo nelhal, ačkoli můj kontraband se ukrýval v batohu v síťce přímo nad mou hlavou. Chvilí jsem si představoval, co by se stalo, kdyby mě zavřeli. To by možná byl ještě větší skandál než s těmi medailemi strýce Haralda. Mimo chodem, o téhle vánoční polízanici se pak už nikdo nezmínil ani slovem.

V Saltsjöbadenu panoval příjemný klid, začaly letní prázdniny, do regaty zbývalo pár pokojných týdnů a většina spolužáků odjela na

dovolenou. To bylo nové slovo a v praxi to znamenalo, že matka s otcem naložili auto až po strop zavazadly, děti posadili na zadní sedadlo a odjeli někam na návštěvu za příbuznými. Johan byl s rodiči na dovolené v Båstadu ve Skåne.

Ale Anders byl doma a dostal nové kolo s banánovým sedlem. Byl to nejnovější módní výkřik, vypadalo jako závodní sedlo na motorce. Když se přišel zeptat, jak jsem v Norsku pochodil s tajným úkolem, celý hořel nedočkavostí.

Chvíli jsem ho napínal a pak jsem tajemně přikývl. Úkol splněn, pašování proběhlo v pořádku, celníci čenichali, ale nepojali nejmenší podezření.

Vytratil jsem se do jeskyně, aby nás nikdo neviděl. Ve školní tašce jsem nesl láhve a dvě skleničky.

Ještě naposledy jsme se rozhlédli a pak jsem vítězně vytáhl dvě láhve coca-coly a postavil je na zahradní stůlek.

No ty bláho! zahalekal Anders. Prává americká coca-cola, šíleně zakázaná.

S posvátnou úctou jsme se dotkli láhví vytvarovaných tak, aby dobře padly do ruky, vypadaly úplně jinak než láhve s pommacem a lorangou. Jenže v tu chvíli jsem si všiml, že tyhle láhve nemají obyčejná víčka, která se dají prostě vytrhnout, tahle seděla na hrdle pevně a vypadala jako malé kloboučky. Problém se ale vyřešil rychle, protože Anders měl švýcarský kapesní nůž se všemi možnými nástroji a po chvíli hledání našel jeden, který se na otevírání amerických víček perfektně hodil.

Oba jsme si nalili a přitukli jsme si, slavnostně a vychovaně, ochutnali, znovu jsme si přitukli a pak jsme sklenice postavili na stůlek.

Shodli jsme se na tom, že tohle je docela jiná chuť, žádná švédská limonáda se jí ani zdaleka nevyrovná. Že by proto byla ve Švédsku zakázaná? Protože chutná tak nenormálně?

Anders toto vysvětlení vyvrátil. Vždyť v Norsku je coca-cola zcela prokazatelně povolena. To musí nějak souviset s Amerikou. Norsko je asi mnohem víc na americké straně, Švédsko je přece neutrální.

Znovu jsme si přitukli a uvažovali nad tím záhadným zákazem. Mě znovu napadlo, co by se se mnou stalo, kdyby mi celníci na ty láhve přišli. Určitě by je zabavili. Koukala by z toho pokuta, nebo ještě něco mnohem horšího?

Do vězení bys rozhodně nešel, prohlásil Anders skálopevně. Teď už se děti do vězení neposílají. Možná že by potrestali zákonného zástupce, v tomhle případě mou matku. Pašování je těžký zločin.

Pili jsme pomalu, aby nám tmavý nápoj vydržel co nejdéle, a vychutnávali jsme si každý hlt, ani ne proto, že by to bylo tak dobré, ale protože to bylo zakázané. Dávali jsme si pozor, abychom pili stejně rychle a aby nám obsah obou láhví došel zároveň. Anders si svou prázdnou láhev samozřejmě mohl nechat, chtěl si ji postavit na čestné místo do knihovny.

Prozatím jsme svůj poklad schovali v jeskyni a pak jsme na kolejích sjeli dolů k železářství. Anders říkal, že jim přišly nové modely letadel a že bychom si je měli koupit, rád zaplatí i za mě, protože dárky se musejí oplácet.

V obchodě měli dva různé modely, F-86 Super Sabre a J 29, zvaný létající sud. Stály po dvou korunách padesáti a Anders na pult bez mrknutí oka položil pětikorunovou bankovku. Zpátky jsme jeli s větrem o závod, abychom byli co nejdříve v hracím pokoji, kde jsme pro stavbu modelů měli všechno potřebné — tekuté lepidlo, ostré nože na balzu a veškeré ostatní propriety.

Měli jsme to hotové rychle, součástky byly jednoduché, vlastně jen křídla, ocas a trup, to vše volně přichycené gumičkou ke kartonové desce, ze které se daly vyříznout natištěné obrázky letadel a ty na model nalepit, abychom ho nemuseli obarvovat sami. Na spodku trupu byl háček, asi jako na letadlech, která startují z letadlových lodí, vysvětloval Anders. Ovšem tohle letadlo se dalo vystřelovat prakem, který byl součástí balení. Jenže tyhle přibalené praky byly z bakelitu a mně připadaly dost fórové, tak jsem chvíli hledal ve skříni a našel dva pořádné kovové praky s dvakrát tak silnými gumami.

Skoro jsme po sobě zapomněli v pokoji uklidit, jak rychle jsme vzběhli do zahrady provést zkušební let.

Chvíli nám trvalo, než jsme si nacvičili techniku, letadla se neměla vystřelit moc silně, to pak vylétla nahoru, dostala se do vývrtky a spadla rovnou k zemi. Při správné technice ale létala vzduchem jako šípy, a když jsme trochu přidali na síle, dokonce se jim dařil přemet.

Anders mi říkal, že americká letadla jsou nejlepší na světě, za války prý někde nedaleko Číny komunistům v těch jejich MiG-15 natrhli žaket. Komunisti neměli proti F-86 Super Sabre šanci, ty jsme měli mít, když nám v mezinárodních vodách sestřelili DC trojku a Catalinu.

Já jsem tolika znalostmi neoplýval, ale namítl jsem, že v novinách psali, že náš létající sud patří k nejlepším na světě a plně se vyrovná letadlům Yankeeů.

Nebyla tak docela pravda, že bych v novinách četl něco o letadlech, pravidelně jsem četl jen sportovní rubriku. Tohle četl Harry a sdělil nám to u večeře. Ale toho jsem do diskuse plést nemusel.

Anderse jsem ale nepřesvědčil, ten si jen povzdechl, pokrčil rameny a neodmlouval, zhruba jako kdyby se mu se svým názorem svěřila holka.

Létali jsme výš a výš a zdálo se, že létající sud je lepší než F-86 Super Sabre, což Anderse tak neskutečně dopalovalo, až jednou přestřelil a jeho americký letoun havaroval na střeše, chvíli se kutálel dolů po taškách a pak se zachytil o okap.

Nejdřív nám celkem sklaplo. Americký stroj se z důvodu technické závady zřítíl na nepřátelském území a nyní se nacházel ve zdánlivě beznadějně situaci na nepřístupném horském úbočí. Pokud ho nezachráníme, padne letoun i pilot do rukou nepříteli. A pokud pilot seskočí padákem, nebude trvat dlouho a padne do rukou komunistů, kteří ho budou mučit a vymyjí mu mozek.

Takovou hrdinskou výpravu však zvládnou jen ti nejšikovnější alpinisté, například sir Edmund Hillary a Šerpa Tenzing, kteří spolu loni pokořili Mount Everest.

Nejdřív bylo třeba rozbít základní tábor na půdě a opatřit si nezbytné vybavení. S přístupností půdy nebyl problém, jen jsme se tam museli dostat potichu.

Na počátku výstupu jsme neměli starosti s přísunem kyslíku, takže první etapu k hracímu pokoji a vchodu na půdu jsme zdolali bez obtíží. Pak ale bylo zapotřebí jisté opatrnosti, aby babička Christa podle vrzání schodů nepoznala, že míříme do ještě vyšších poloh. Kdyby spala, bylo by to jednoduché, ale ona si taky klidně mohla někde číst.

Do základního tábora na půdě jsme se dostali bez komplikací.

Ve třech pokojíčkách, kde za dávných časů bydlely služky, visely u oken dlouhé provazové žebříky pro případ požáru. Služky je mohly jednoduše spustit, sešplhat dolů a uniknout tak ohni. Jejich okna byla z celého domu nejvýše a poskytovala výhled na záliv Hotelliven. Na zem to odsud bylo dobrých patnáct metrů, a když jsem to ukázal Andersovi, kupodivu se mu ta vyhlídka nelíbila.

Členové expedice nyní museli vypilovat plán poslední etapy a doplnit výstroj před výstupem do bodu, odkud podniknou zteč samotného cíle. Vybral jsem si středně dlouhé kotevní lano a uvázal si ho kolem těla. Andersovi jsem nařídil, aby nesl srolovaný provazový žebřík.

Z půdy vedly schůdky k plošince pod vikýřem, kudy lezli na střechu kominíci, a ten se nacházel téměř přímo nad místem, kde leželo havarované letadlo. Otevřeli jsme vikýř, zajistili ho tyčí, vykoukli ven a zhodnotili situaci.

Spustili jsme provazový žebřík až téměř k okapu, přivázali ho pořádnými uzly a znovu jsme zhodnotili situaci.

Kdybychom slezli po žebříku k okapu, bylo by letadlo pořád moc daleko a nedosáhli bychom na něj. Čili jsme museli doplnit výstroj. Slezl jsem z kominické plošiny a vrátil se s hokejkou, Andersovi jsem kolem hrudníku uvázal lano na smyčku a obtočil ho okolo nosníku plošiny. Sestup k cíli měl probíhat tak, že sir Edmund Hillary bude krok za krokem slézat po žebříku a já budu kontrolovat jeho jištění a postupně ho uvolňovat. Plán to byl naprosto neprůstřední.

I kdyby Anders uklouzl a podjely mu nohy, já ho pořád budu držet na laně.

Jenže jemu se do toho nějak přestalo chtít. Pohlédl do propasti, pak na zasněžený horský masív a řekl, že bude mnohem jednodušší koupit si nové letadlo.

S tím jsem rozhodně nesouhlasil. Jsme záchranná expedice. Nejenže nesmíme dopustit, aby cenný letoun padl do rukou komunistům, musíme také zachránit pilota.

Na to Anders trochu nakvašeně opáčil, že poslední úsek expedice by tedy mohl zdolat Šerpa Tenzing.

Tak jsem mu ukázal, jak má držet jisticí lano kolem trámu a postupně ho uvolňovat, a pak jsem si ho uvázal okolo pasu. Je to naprosto neprůstřelné, říkal jsem si, když jsem vylezl na střechu a stoupl si na horní příčku žebříku. Takhle seshora vypadal svět docela jinak, krásně a velmi zajímavě.

Anders mi podal hokejku a já zahájil poslední etapu sestupu k cíli. Problém představovala jen sílící sněhová vánice. Ve výšce osmi tisíc metrů bylo počasí velmi proměnlivé, v jednu dobu svítilo sluníčko, tak jako před chvílí, a hned nato zuřila vánice. Bohužel nás nenapadlo vyzbrojit se brýlemi, takže jsem kvůli ostrým krystalkům v prudkém bíčujícím větru musel přivírat oči, aby mě sníh úplně neoslepil. Velmi opatrně jsem vždycky posunul ruku nebo nohu a zároveň jsem kontroloval, jestli je jisticí lano správně napnuté.

Možná se to přesně takhle odehrálo i ve skutečnosti. Dědeček totiž říkal, že si je poměrně jistý, že největší kus práce odvedl Šerpa Tenzing, a ne ten Angličan. Předloni se Tenzing pokusil vyvléct na vrcholek hory jednoho Angličana, jenže ten zbabělec to vzdal. Takže nakonec tam dostal jiného anglického kandidáta. Šerpové mají k výšinám přirozený vztah, a proto si Angličani najímají výhradně je.

Když se totiž taková expedice vrátí z Mount Everestu, nemá žádný Šerpa žaludek na to, aby něco namítal, když se Angličani chlubí, že byli během výpravy jedinými hrdiny. Vždyť Šerpové dostávají za to, že se vláčí s Angličany, zapláceno.